

ታደሰ ብሩ ማን ናቸው?

ብ/ጀል ታደሰ ብሩና የኦሮሞ ጠባብ ብሔረተኞች።

ኮሎኔል ታደሰ ብሩ እስከ ታህሳሥ ወር 1953 ዓም ድረስ በኮሎኔልነት ማዕረግ የፈጥኖ ደራሽ ፖሊስ ሻለቃ አዛዥ ነበሩ።

ታህሳሥ 4 ቀን 1953 ማታ ጀምሮ እስከ ታህሳሥ 7 ቀን ድረስ የቆየውና የቀዳማዊ ኃይለሥላሴን ሥርዓት አናግቶ 15 ከፍተኛ ባለሥልጣትን በመቶዎች የሚቆጠሩ የጦርና የሲቪል ሰዎችን የገደለና በብዙ ሰዎች ላይ የመቁሰል አደጋ ያደረሰውን የብ/ር ጀኔራል መንግሥቱ ነዋይን ገድለ-መፈንቅለ መንግሥትን ካከሸፉት ቁልፍ ልብ ልብ የጦር መኮንኖች መካከል አንዱ ኮ/ታደሰ ብሩ ናቸው።

ብ/ር ጀኔራል መንግሥቱ ነዋይ ታህሳሥ 4 ቀን 1953 ዓም ማምሻውን የተጀመረው ገድለ መፈንቅለ መንግሥት ታህሳሥ 6 ቀን 1953 ዓም በጦር ሠራዊቱና በክብር ዘበኛ ጦር መካከል ልዩነት በተፈጠረ ወቅት ኮ/ል ታደሰ ብሩ ከጀኔራል መንግሥቱ ወገነው ታህሳሥ 4 ቀን ከረፋዱ ላይ በፈጥኖ ደራሽ

- 1፥ ልደታ አየር ማረፊያን
  - 2፥ ልዕልት ፀሐይ (የጦር ኃይሎች) ሆስፒታል
  - 3፥ ተግባረዕድ ት/ቤትንና ሜክሲኮ አካባቢን በሙሉ የጦር ሠራዊቱን አባረው በፈጥኖ ደራሽ ሠራዊት ቁጥጥር ሥር ማዋላቸውን
- በጦር ሜዳ ፊደሉ ለጀኔራል መንግሥቱ ነዋይ ሪፖርት በማድረግ ከጎናቸው መቆማቸውን አረጋግጠው ሲያበቁ በዚያው ዕለት ከሰዓት በኋላ የመጨረሻው የውጊያ ትዕዛዝ ለመስጠት ጀኔራል መንግሥቱ በክብር ዘበኛ ጠቅላይ መምሪያ በጠሩት ስብሰባ ላይ የክበር ዘበኛ ጦር የብርጌድ አዛዦች የሽዋና የአዲስ አበባ ፖሊስ አዛዦች በየገኙበት ወሳኝ ስብሰባ ላይ ሳይገኝ ቀሩ።
- ብ/ር ጀኔራል መንግሥቱ ነዋይ በመጨረሻ በተሰጠው የማጥቃት ውጊያ መሸለኪያ የሚገኘውን የአንደኛ ክፍለ-ጦር ጠቅላይ መምሪያን የሀገር መከላከያንና የጦር ኃይሎችን ጠቅላይ መምሪያ እንዲያጠቁ ትዕዛዝ ሲተላለፍ፥

ሀ/ክክብር ዘበኛ ጦር የብርጌድ አዛዦች
 ለ/ ሌ/ኮ ቀልቤሳ ቤካ የሸዋ ጠቅላይ ግዛት ፖሊስ አዛዥ
 ሐ/ ሌ/ኮ ጋሻው ከበደ የአዲስ አበባ ፖሊስ አዛዥ የውጊያ ትዕዛዝ እንዲቀበሉ በተጠራው ስብሰባ ላይ ታደሰ ብሩ ፊደሎቻቸውን አጥፍተው አልተገኙም።

የተገኙት የሽዋና የአዲስ አበባ ፖሊስ አዛዦችም ከስብሰባ ከወጡ በኋላ በተቃራኒው ከኮሎኔል ታደሰ ብሩና ጃጋማ ኬሎ ጎን ቆሙ። በመቀጠልም ጃጋማ ኬሎ የ1ኛ ክፍለ ጦርንና የታደሰ ብሩ የፈጥኖ ደራሽ ሻለቃ ኃይልን በማንቀሳቀስና በንቃት በማዋጋት የክብር ዘበኛ ጦርን በመግደል በማቁሰልና በማሠር ገድለ መፈንቅለ መንግሥቱን በማክሸፍ ንጉሡ ከብራዚል ከተመለሱ በኋላ ከፍተኛ የጀኔራልነት ማዕረግና ልዩ ልዩ ሽልማት አግኝተዋል ታደሰ ብሩ።ይሁን እንጂ ያንን ታህሳሥ 7 ቀን 1953 ዓም በንቃት ተንቀሳቅሰውና በታማኝነት ያከሸፉትን የንጉሡን መንግሥት ብ/ጀል ታደሰ ብሩ እንደገና ጥቅምት 23 ቀን 1959 ዓም ከ6 ዓመት በኋላ 8 ሌሎች የሜጫና ቱለማ ማህበር ግብረአባሮችን አስተባብረው የንጉሡ-ነገሥቱ 36ኛውን የዘውድ በዓል በሚያከብሩበት ወቅት ከምሽቱ ሁለት ሰዓት እስከ ሌሎቹ ስድስት ሰዓት በኢዩቤልዩ ቤተመንግሥት አደጋ ለመጣል አስበው ጥበቃው በአየር ወለድና

በክብር ዘበኛ ጦር በመሸፈኑ፡ሴራው ባለ መሳካቱ የዚያኑ ዕለት ጥቅምት 23 ቀን 1959 ዓም ከድተው በመናገሻ አውራጃ ሰባ በተባለ ደን ገብተው እስከ ሂዳር 4 ቀን

1959 ዓም ድረስ ጫካ ሰንብተው የመናገሻ መድሐኔዓለምን ቤተክርስቲያን ቄስ ሂዳር 4 ቀን 1959 ዓም ወደ ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ልከው ይቅርታ ጠየቁ።

ምህረትም ተደርጎላቸው ጀ/ል ታደሰ ወደ አዲስ አበባ ቤታቸው ተመልሰው በሠላም ካደሩ በኋላ ሂዳር 5 ቀን 1959 ዓም 5 ፖሊሶች ወደ ጀ/ል ታደሰ መኖሪያ ቤታቸው ሄደው በእጅግ የሚገኘውን የጦር መሳሪያ በጠቅላላ ለፖሊስ እንዲያስረክቡ የሚል የንጉሠ ነገሥቱ ፀጥታ ክፍል ማህተም ያረፈበትን ደብዳቤ ለጀኔራል ታደሰ ይሰጡ እሳቸውም ካነበቡ በኋላ እሺ እውጪ ቆዩኝ ብለው ፖሊሶቹን ከቤታቸው ካሰወጡ በኋላ በፖሊሶቹ ላይ ተኩስ ከፍተው 2ቱን ገድለው 2ቱን አቁሰለው የቆሰሉትም ያልቆሰለው አንዱም ፖሊስ መሳሪያቸውን ጥለው ሲፈረጥጡ 5ተጨማሪ መሳሪያ ማርከውና ለተከታዮቻቸው አድለው በዕለቱ ሂዳር 5 ቀን 1959 ዓም ተመልሰው ጫካ ገቡ። ጫካ ከገቡም በኋላ ሂዳር 8 ቀን 1959 ዓም በመ/አ ማሞ መዘምር አማካይነት በአዲስ አበባ ከተማ ሲኒማ ቤት ቴኬት ቆርጦ ከገባ በኋላ በእጅ በምብ ወደ21 ሰው ክፉኛ አቁሰሎ ወደ ጫካ ተመልሶ ከጀ/ል ታደሰ ጋር ተቀላቀሉ። በዚህ ምክንያት ከተማው ተሸብሮ

- 1/ ለቤተመንግስታት ሦስት ዙር ጥበቃ ተመደበ።
- 2/ የባለሥልጣናት አጃቢዎችና ጠባቂዎች በሦስት እጥፍ አደገዋል።
- 3/ የቤተክርስቲያናት ምዕመናን ሳይቀር እየተፈተሹ ወደ ቤተክርስቲያናት እንዲገቡ ተደርጓል። በኋላም የውጊያ ዕቅድ ወጥቶ ከሂዳር 5 --13 ድረስ አዲስ አበባ ዙሪያ በሚገኘው ሜጫ ጨረቻ በተባለ ቀበሌ ማታ ተኝተው እንዳሉ በፈጥኖ ደራሽ ኃይል ተከበው 9ኙም ከተያዘ በኋላ ወደ ፍርድ ቤት ቀርበው ከሂዳር ወር 1959 ዓም እስከ ሐምሌ 26 ቀን 1960 ዓም ድረስ ሲከራከሩ ቆይተው ከ23 ወራት በኋላ ሐምሌ 26 ቀን 1960 ዓም ፍ/ቤት ቀርበው
- 1፥ ብ/ጀል ታደሰ ብሩ በጥይት ተደብድበው እንዲገደሉ።
- 2፥ መ/አ ማሞ መዘምር በስቅላት እንዲሞት
- 3፥ ሌ/ኮ ዓለሙ ቂጠሳ በ10 ዓመት
- 4፥ አቶ ዳዲ ፈይሳ በ10 ዓመት
- 5፥ ወ/ር ለሜሳ ብሩ በ5 ዓመት
- 6፥ አቶ መኮንን ወሰኑ በ7 ዓመት
- 7፥ ብ/ጀል ዳዊት አብዲ በ3ዓመት 8 ፥አቶ ሰይፉ ተሰማ በ10 ዓመት እንዲቀጡ
- 9፥ አቶ ኃይለማርያም ገመዳ ታመው ሆስፒታል ስለነበሩ ሲድኑ ለፍርድ እንዲቀርቡ ተወስነዋቸው።

ከፍርዱ በኋላም ብ/ጀል ታደሰ ብሩ ለንጉሠ ነገሥቱ ይግባኝ ብለው 1963 ዓም ለዘፋን ችሎት ቀርበው ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ እንዲህ ብለው በየኑ።

" ታደሰ ስማኝ! መንግሥቱ ንዋይ ያካሄደውን አመፅ ያከሸፉት የፈጥኖደራሽ ፖሊስ በአንተ የተመራ ነበር። በጣም ተመስግነህ የብ/ጀልነት ማዕረግና ልዩ ልዩ ሽልማት ተሰጥቶሃል። በእነዚህና በመሳሰሉት ውለታ ሞት መሆኑ ቀርቶ መንግሥት ሙሉ ምህረት አድርጎላሃል። ካሉ በኋላ ማዕረግ ታቸው ተገፎ ጨርጨር በሚባል ቦታ ሄዶ እያረሰ በግብርና እንዲተዳደር " ብለው ወሰኑባቸው።

በኋላም 1966 ዓም ታላቁ የየካቲት 66 ሕዝባዊ አብዮት እንደተቀጣጠለ ደርግ ማዕረጋቸው ተገፎ አቶ የተባሉትን ታደሰ ብሩን ከግዞት አስጠርቶ ማዕረጋቸውን መልሰው ካለበሷቸው በኋላ የባሌ ጠቅላይ ግዛት እንደራሴ አድርጎ ሾማቸው።

እኚህ አመፀኛ ሹመቱን እምቢ ስለአሉ ደርግ ሌ/ጀል ጃጋማ ኬሎን የባሌ ክፍለ ሀገር እንደራሴ አድርጎ በመሾም ጀ/ል ታደሰ ብሩን " የደርግ ሃዋሪያ" ብሎ በመሾም ቢሮ ከፍቶላቸው ለወሎ ክፍለ ሀገር ድርቅ መቋቋሚያ የሚሆን በአንድ ብር የሚሸጥ የደረት ባጅ አዘጋጅቶ በኃላፊነት ሰጣቸው።

እሳቸውም እየሠሩ እያሉ ነርስ ባሮ ቱሚሳ ቀን ቀን ከደርጎች ጋር ማታ ማታ ከታደሰ ብሩ ጋር እየደለቱ ቆይተው የየካቲት 25 ቀን 1967 ዓም " የገጠር መሬትን ለሕዝብ " ያደረገው ታሪካዊ አዋጅ በወጣ ማግሥት ባሮ ወደ ታደሰ ቤት ሄዶ "ጌታዬ ምኒልክ የአሮሞን መሬት ሸነሸነ። አሁን ደግሞ የሚኒልክ ልጆች ዳግመኛ ልሸነሸኑት ነው። መላው የአሮሞ ሕዝብ ታጥቆ ቆሟል ግን መሪ ስላጣ እርሶ እንዲመሩን ታሪክ አደራ ጥሎቦታል" በማለት ካወናበዷቸው በኋላ የካቲት 27 ቀን 1967 ዓም ወደ ተለመደው ጫካ ኮሎኔል ኃይሉ ረጋሳን አስከትለው ሸፈቱ።

ደርግም ለእንዲሁ ዓይነት ጊዜና ፋታ አይሰጥምና መጋቢት 2 ቀን 1967 ዓም ከኮሎኔል ኃይሉ ረጋሳ ጭምር በመያዝ ወዲያኑ ወደ ጦር ፍርድ ቤት አቅርቧቸው የገጠር መሬትን ለመቀልበስ የሸፈቱ ተብለው በጦር ፍርድ ቤት ውሳኔ በሞት የተቀጡ ወንጀለኛ ሰው ናቸው።

እኚሁ የሕዝብን አብዮትና አመፅ በመቀልበስ። እንደገና ያንን የቀለበሱትን ንጉስ በካርባይን ጠመንጃ በ8 የሰው ኃይል ለመግደል አስበው ባለመሳካቱ በሥራቸውና በማዕረጋቸው ሆነው አመቺ ጊዜ መጠበቅ ትተው በንዴት ወደ ጫካ የሚገቡ።በወሩ ጫካው ሰለቸኝ ብለው በቄስ በኩል ለንጉሡ ይቅርታ የሚጠይቁ።

የተገፈፈውን ማዕረግ መልሶ በማልበስ የተሾሙትን ሹመት በመናቅ የማይቀበሉ። አንድ ከተኛ መኮንን ሆነው በአንድ ተራ ነርስ ተታለው በመሃል መናገሻ ከተማ ታላቁን የሕዝብ አብዮትን ቀልብሶ " መሬት ለአራሹን" ለባለአባቱ ለማድረግ የሚውተረተር። ደካማና ለራብተኛው ሕዝብ የሸጡትን የባጅ ገንዘብ 60 ሺህ ብር ይዘው የሸፈቱ ወራዳ መኮንን ናቸው። ታዲያ እነዚህ አነጋዊያንና የአያቶላ ሽብርተኛ ቄሮች ነጋ ጠባ ታዳሳ ታዳሳ ከማለት ውጪ አንድ ቀን እንኳን ተሳስተው

ጎበና ዳጩ
 ኃብተጊዮርጊስ ዲነግዴ
 ጃጋማ ኬሎ(የበጋው ሙብረቅ)
 ባልቻ ሳፎ (የመትሬየስ ቄስ)
 አብዲሳ አጋ ወዘተ ወዘተ ብለው አያውቁም
 ለ ም ን ?